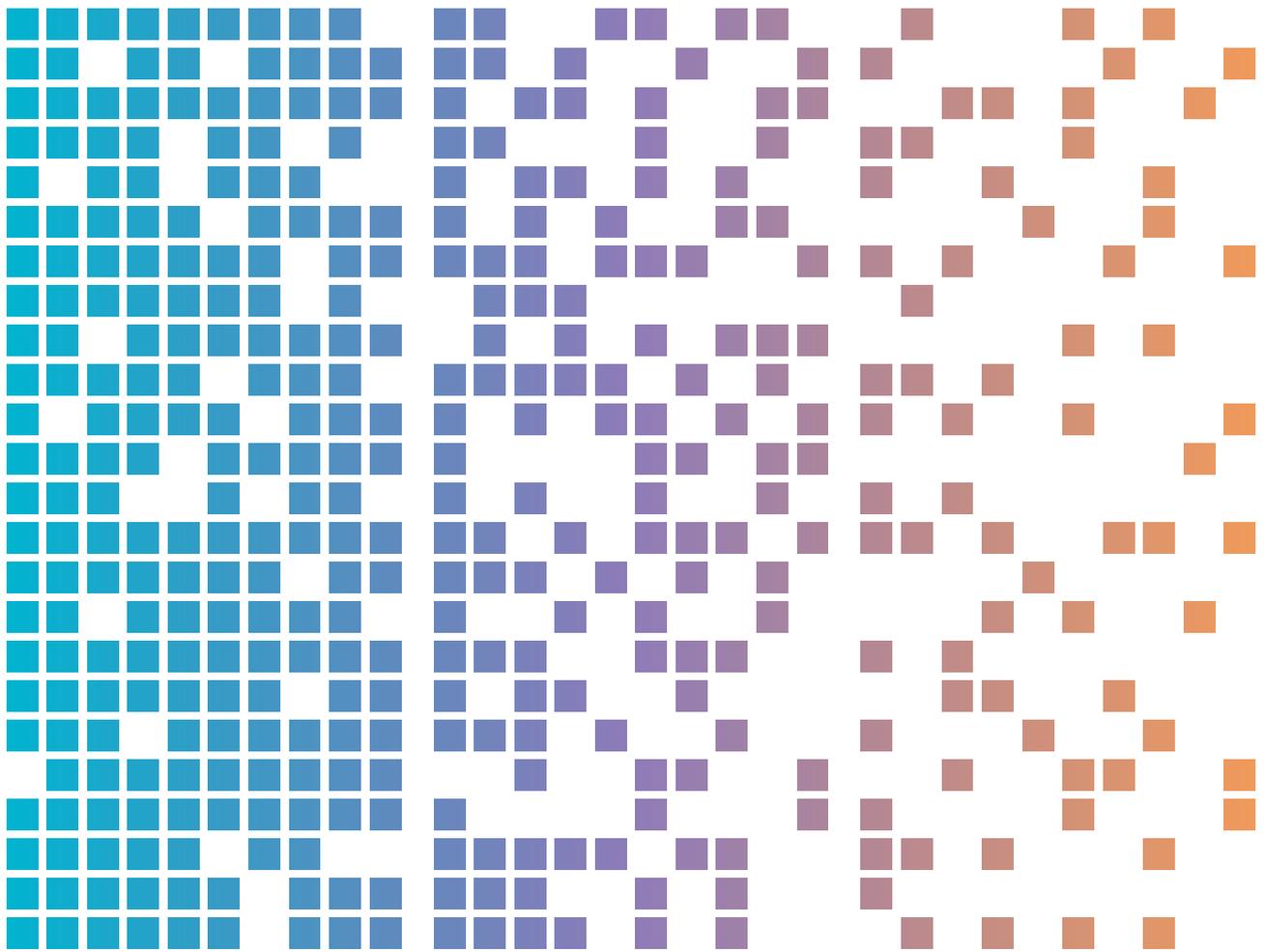

ཁྱ་སེམ་སེ་གི་འཕྲོག་བཅོམ།
ཡོངས་འབྲེལ་གྱི་ཉེས་ཅན་ཚུ་གིས་ ལས་འཛིན་གྱི་
ཡོངས་འབྲེལ་ཚུ་ གཞོད་སྐྱོན་རྒྱབ་འདོད་དོན་ལུ་ བཟོ་དོན་
རྒྱ་མི་ མཉེན་ཆས་ངན་པ་ལག་ལེན་འཐབ་ཨིན།

དཀར་ཆག

སྐབས་དོན།	3
གནད་དོན་གཙོ་བོ།	3
རྒྱབ་ཁྱད་སྤྲོད།	4
འཛིགས་སྐུལ་གྱི་བྱ་སྤྱོད།	5
བད་དོན་ཨ་རྩ་བ་རྒྱ་མི་སྐྱེ་ཁམས་རིམ་ལུགས།	5
གོ་རིམ་དང་པ།: མཉེན་ཆས་ངན་པ་འདི་འཕྲོབ་ནི།	5
གོ་རིམ་གཉིས་པ།: བཀྲམ་སྤེལ།	5
གོ་རིམ་གསུམ་པ།: གནད་སྲུང་བསྐྱེད་ལེན་འབད་ནི།	6
གོ་རིམ་བཞི་པ། གནས་སྲུང་བསྐྱེད་སྤྱོད་དང་དུལ་བཟོ་ཐབས།	7
གཞོན་པ།	8
གནད་དོན་ཞིབ་འཇུག།	9
ཉེན་ཁ་སེལ་ཐབས།	10
རྒྱབ་སྐྱོར།	11

སྐབས་དོན།

བརྗོད་ཀྱི་མི་མཉེན་ཆས་དཔལ་འདི་གིས་ ལག་ལེན་པའི་དོན་ལྟགས་དང་ ལམ་ལུགས་ཀྱི་བརྗོད་ཚུ་ ཀྱི་ཕྱི་ཡོངས་འབྲེལ་གྱི་ཉེས་ཅན་ཚུ་ གིས་ མང་ཤོས་ཅིག་ དངུལ་ཁར་གྱི་ཁེ་ཕན་གྱི་དོན་ལུ་ ལག་ལེན་འཐབ་ཨིན། བརྗོད་ཀྱི་མི་ཚུ་ ཞོ་སི་ཏེ་ལི་ཡ་ཚུ་དེ་ འཛམ་གླིང་ཡོངས་ ལུ་ ལས་སྡེ་དང་ ལས་ཁུངས་མང་ཤོས་ལུ་ ཡོངས་འབྲེལ་གྱི་ཉེས་ཅན་གྱི་གཞི་འཛུགས་ནང་ མཐོང་དོ་ཡོད་པ་ཨིན། དཔེ་སླུབ་འདི་གིས་ ལྷག་ མི་ཚུ་ལུ་ བརྗོད་ཀྱི་མི་ མཉེན་ཆས་དཔལ་འདི་སྐོར་ལས་ ཡོངས་འབྲེལ་ཉེན་སྲུང་གི་ལམ་སྟོན་བྱིན་དོ་ཡོད་པ་ད་ དེ་ནང་ ལས་སྡེ་དང་ ལས་ བྱེད་པ་ཚུ་ལུ་ ཉེན་ཁ་གི་ལས་སྐྱོད་དང་ ཉེན་ཁ་སེལ་ཐབས་ཀྱི་བསྐྱབ་བྱ་ཚུ་ཡང་ ཚུད་དེ་ཡོད།

གནད་དོན་གཙོ་བོ།

- བརྗོད་ཀྱི་མི་ མཉེན་ཆས་དཔལ་འདི་ བརྗོད་ཀྱི་མི་ཟེར་ཡང་ སྐབས་ཨིན། འདི་ཚུ་ གཞན་ལུ་གཞི་སྟོན་འབྲུང་མི་གི་ འཕུལ་ཆས་ བརྗོད་ཚུ་ བསྐྱེད་ལེན་འབད་ནི་དོན་ལུ་ གསར་བསྐྱུན་ འབད་ཡོད་པའི་ མཉེན་ཆས་དཔལ་འདི་རིགས་ཅིག་ཨིན། འདི་ནང་ ལག་ལེན་པའི་མིང་དང་གསར་ཡིག་ བྱ་ལེན་ཤོག་བྱང་གི་ཁ་གསལ་ ཀཱི་ཤི་ཏེ་ཀཱར་སི་གི་དངུལ་ཁུག་ ཉེ་གནས་ཀྱི་ཡིག་སྟོན་ དེ་ལས་ ཀྱི་ ཀྱི་ཚུ་དང་ ལག་ལེན་པའི་འཚོལ་རིམ་ལོ་རྒྱུས་ དེ་ལས་ རང་བཞིན་ གྱིས་བཀའ་ནི་འབྲི་ཤོག་ཁ་གསལ་ཚུ་ཅིས་ཏེ་ བརྗོད་ཚུ་ལེན་ གྱི་གནད་སྲུང་ཚུ་ཚུད་པ་ཨིན།
- ཡོངས་འབྲེལ་གྱི་ཉེས་ཅན་ཚུ་གིས་ གཞན་ལུ་གཞི་སྟོན་འབྲུང་མི་ གི་ལཱ་གཞི་བྱིན་མི་ལས་སྡེ་དང་ ཁོང་རའི་ཚོང་མགྲོན་པ་ དེ་ལས་ གཞན་ཚུ་ཡང་ ལས་སྡེ་གི་ལམ་ལུགས་ཚུ་གི་ འཕུལ་ཆས་ཚུ་ལུ་ ཤོག་ མའི་འཕུལ་སྟོན་ཐོབ་ནི་གི་དོན་ལུ་ ལས་འཛིན་གྱི་ཚུ་ཁ་དང་འབྲེལ་ བའི་ ཀྱི་ཡོད་པའི་ ལག་ལེན་པའི་དོན་ལྟགས་ཚུ་ ཉོ་ནི་དང་ ལག་ལེན་ འཐབ་ནི་འཚོལ་ཞིབ་འབད་འོང། དེ་ལས་ ལས་སྡེ་འདི་ཚུ་ལུ་ འབྲུང་མའི་གཞི་སྟོན་ཚུ་ནང་ དངུལ་སྐྱུ་མི་མཉེན་ཆས་དཔལ་ དང་ བཅན་བཤེས་ ཚོང་འབྲེལ་གྱི་སློབ་འཕྲིན་ནང་ བདེ་སླིག་སྟོན་ནི་ དེ་ལས་ སློ་རིག་རྒྱ་དངོས་ཀྱི་ནི་ཚུ་ཚུད་པ་ཨིན།
- ཞོ་སི་ཏེ་ལི་ཡའི་བརྗོད་ཀྱི་མི་མཉེན་ཆས་ལམ་སྟོན་ཚུ་གིས་པའི་ ཞོ་སི་ཏེ་ལི་ཡའི་ ཡོངས་འབྲེལ་ཉེན་སྲུང་ལྟེ་གནས་ (ASD ལྷི་ ACSC) གིས་ ལས་ བྱེད་པ་ཚུ་གིས་ བདེ་སླིག་སྟོན་ཡོད་པའི་ སླེར་གྱི་འཕུལ་ཆས་ལས་ ལཱ་ཀའི་ལག་ཚུ་ལུ་ འཕུལ་སྟོན་འབད་མི་ལས་ འགོ་བཙུགས་ཏེ་ འབྲུང་མི་ ལས་འཛིན་གྱི་ཡོངས་འབྲེལ་ནང་ རྒྱབ་འགུལ་ཚུ་ རོས་ འཛིན་འབད་ཡོད། གནས་སྐབས་མང་ཤོས་ཅིག་ནང་ ཡོངས་འབྲེལ་གྱི་ ཉེས་ཅན་ཚུ་གིས་ ཀྱི་ཡོད་མི་ རུས་ཅན་ལག་ལེན་པའི་ དོན་ལྟགས་ཚུ་ ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་ ལས་འཛིན་གྱི་ཡོངས་འབྲེལ་ཚུ་ནང་ འགོ་ཐོག་ འཕུལ་སྟོན་འབད་ཚུགས་ཡོད་པ་ཨིན་པས། ང་བཅས་ཀྱི་ཞིབ་དཔྱད་ ཚུ་ནང་བཟུ་བ་ཅིན་ ཡོངས་འབྲེལ་གྱི་ཉེས་ཅན་ཚུ་གིས་ ཐོབ་དབང་

- ཚན་གྱི་ལག་ལེན་པའི་ཚུ་ཁ་ལྟེ་མཐར་འབྲེལ་ཚན་སྟེ་ འཕུལ་སྟོན་ འབད་བའི་བུལ་ལས་ སྤྱིར་བཏང་ལུ་ བདེ་སླིག་རྒྱ་ཚུ་སྟེ་ འབྲུང་དོ་ ཡོད་པ་སྟེ་ མཐོང་ལུག།
- ལས་སྡེ་ཚུ་གིས་ རང་གི་ལས་མི་ཚུ་དང་ ལག་ལེན་པ་ཚུ་ སྤྱོད་སྲུང་ ཞབས་ཏོག་སྟོན་མི་ཚུ་ ཡང་ན་ ལས་ཚན་གཞན་ཚུ་ལུ་ རང་སོའི་ ལག་ཆས་ (BYOD) དང་བཅས་ རྒྱང་རིང་ལས་ རང་སོའི་ཡོངས་ འབྲེལ་ཚོགས་ཁྲིམས་ནང་ འཕུལ་སྟོན་འབད་ཚུགས་པའི་གོ་སྐབས་ བྱིན་མི་ཚུ་གིས་ བརྗོད་ཀྱི་མི་མཉེན་ཆས་ཚུ་ཤེས་དགོ་པ་དང་ འདི་ཉེན་ ཁ་ལས་ རང་སོ་སྲུང་སྟོན་འབད་དགོ། ཡོངས་འབྲེལ་གྱི་ཉེས་ཅན་ཚུ་ གིས་ ཐབས་ལམ་ཀ་ཚད་ཅིག་ལག་ལེན་འཐབ་སྟེ་ ཉམས་ཀྱུད་ཅན་ གྱི་ལག་ཆས་ཚུ་ནང་ བརྗོད་ཀྱི་མི་ཚུ་བཟུམ་སྟེ་ལས་འབད་ཚུ་ཨིན། དེ་ཡང་ སི་ཤིང་སློབ་འཕྲིན་དང་ མཉེན་ཆས་མ་ཚང་བའི་ཕབ་ལེན། འཚོལ་ཞིབ་འཕུལ་ཆས་ཡར་དྲག་གཏང་ནི་འབྲེལ་ལམ་ (SEO) གཞི་དཔེ་སྟེ་ལཱ་གསལ་ཡང་ན་ མི་སྡེ་བརྗོད་ཀྱི་སློབ་ཚུ་ནང་ གཞི་དཔེ་པའི་འབྲེལ་མཐུད་ཚུ་བཀོད་པ་བཅས་ཨིན་པས། སྤྱིར་བཏང་ ལུ་ ལས་ཀ་དང་ རང་དོན་གཉིས་ཆ་རའི་དོན་ལུ་ ལག་ལེན་འཐབ་མི་ ལག་ཆས་ཚུ་ ལག་ལེན་པའི་སྟོན་ལམ་དང་ ཉེན་སྲུང་ཚད་འཛིན་ཚུ་ སུ་འགྲོ་མི་ལུ་བརྟེན་ ཐབས་ལམ་འདི་ཚུ་གི་ཐོག་ལས་ བདེ་གཞི་ཐོབ་ བྱི་གི་ ཉེན་ཁ་ཡར་སེང་སྟེ་ཡོད་པ་ཨིན།
- བརྗོད་ཀྱི་མི་ཚུ་གིས་ ཡོངས་འབྲེལ་གྱི་ཉེས་ཅན་ཚུ་ལུ་ རྒྱད་པར་དུ་ འགོ་ཐོག་གནས་ཚད་ཀྱི་ ཡོངས་འབྲེལ་གྱི་ཉེས་ཅན་དང་ འཕུལ་རིག་ གི་མཁས་པ་ཚད་ལྷག་པ་ཚུ་ལུ་ ཡོངས་འབྲེལ་གྱི་ཉེས་ལས་ དངུལ་ ཁང་བསྐྱར་ནི་ལུ་ སྟོན་བདེ་བའི་ལམ་ལུགས་ཅིག་ སྟོན་ཡོད་པ་ཨིན། ཡོངས་འབྲེལ་གྱི་ཉེས་ཅན་ལུ་ཅིག་གིས་ བརྗོད་ཀྱི་མི་མཉེན་སྟོན་ ཚུ་ གཞི་དཔེ་རིག་ཞབས་ཏོག་སྟེ་ (MaaS) ལམ་ལུགས་ཀྱི་འོག་ལུ་ ཚོང་ལམ་འཐབ་སྟེ་ ལག་ལེན་འཐབ་ནི་དོན་ལུ་ ལྷ་རིམ་གྱི་ མཁོ་ སྐབས་ཀྱི་སྐྱོད་ཚད་ བཏང་འོང།

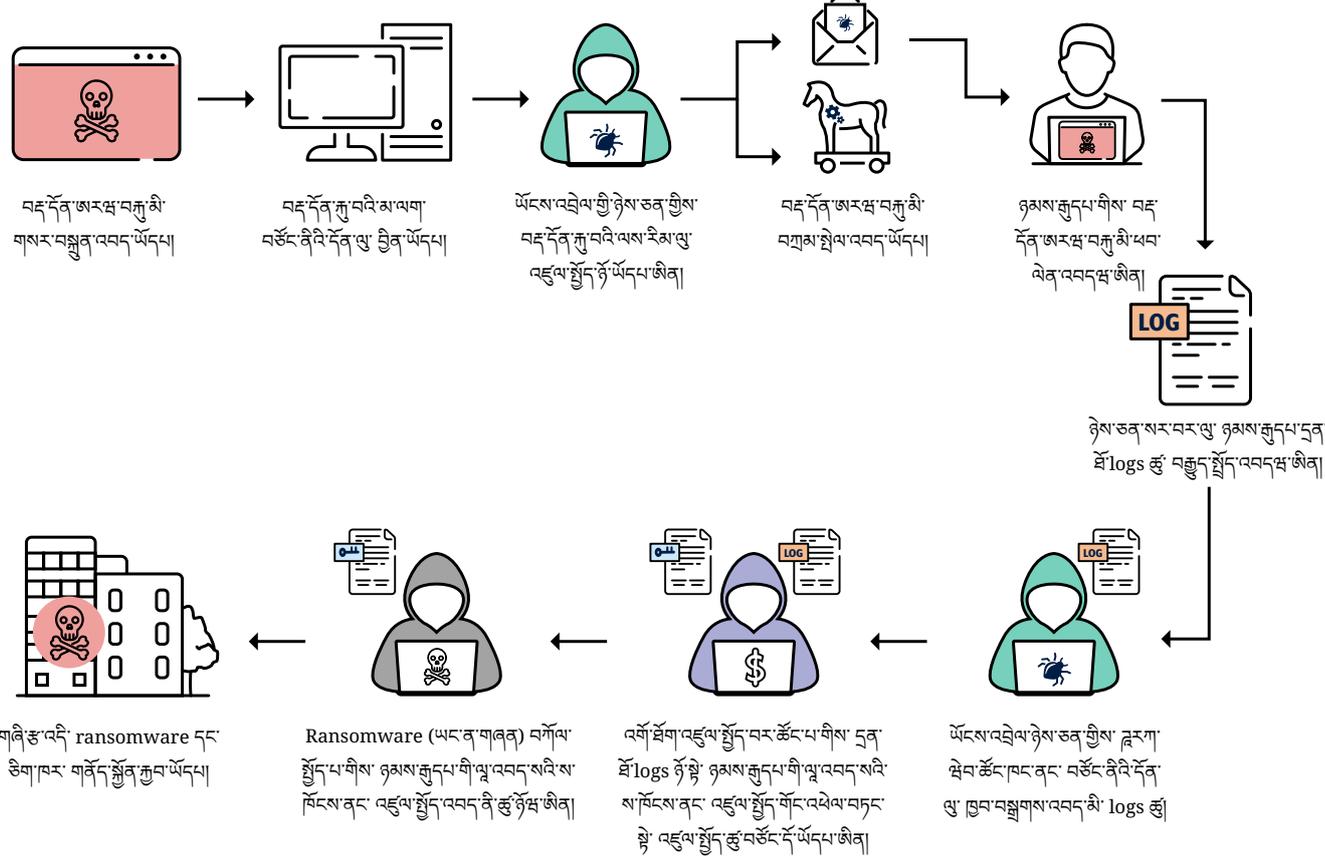
མེབ་བར་ལུ་ཟུར་གྱི་བདེན་བཤད་ཀྱི་ཀྱི་ལ་ལུ་ཅིག་གིས་ ལག་ལེན་པ་ཅིག་ ཅིས་ཐོ་
 ཡང་ན་ཞབས་ཏོག་ནང་ དུས་མཉམ་ལུ་ ཉེན་མ་ལེ་ག་ཅིག་གི་རིང་ལུ་ བྱང་བསྐྱོད་
 འབད་དེ་བཞག་ནི་ལས་ ལག་ལེན་པ་ཚུ་གིས་ ལོག་སྤྱོད་བདེན་བཤད་འབད་དགོ་པ་
 མེད། གལ་སྲིད་ཨར་མ་ཤོར་བ་ཅིན་ བདེན་བཤད་ཀྱི་ཀྱི་ལ་ལུ་ཚུ་གིས་ MFA གི་
 དགོས་མཁོ་ཚུ་ ཡན་ཅུས་ཅན་སྤྱོད་བཟུམ་ལུ་ ཉེན་མ་ལེ་ཚུ་གིས་ ཡོངས་འབྲེལ་
 གྱི་ཉེས་ཅན་ཚུ་ལུ་ ཉམས་སྲུང་པ་གི་ཅིས་ཁ་དང་ ལས་འཛིན་གྱི་ཡོངས་འབྲེལ་ དེ་
 ལས་ ལས་འཛིན་གྱི་ལམ་ལུགས་ཚུ་ནང་ འཇུག་སྤྱོད་འབད་ཚུགས་ནི་ཨིན་མས།

དམིགས་བསལ་གྱི་ཚོང་ཁང་ཚུ་ རེ་ལི་གྲུ་མ་དང་ ལྷུ་ལྷུ་མེབ་ཁྲུབ་ལྷུ་དང་ logs
 ཚུ་བཙོང་ནི་དང་ ཚོང་འབྲེལ་འཐབ་ནི་དེ་དོན་ལུ་ ཡོད་པ་ཨིན། ཡོངས་འབྲེལ་གྱི་ཉེས་
 ཅན་ཚུ་གིས་ དྲན་ཐོ་logs ཚུ་ ཐབས་ལམ་སྤྱོད་ཚུ་གིས་ ཐོག་ལམ་ དུལ་བཟོམ་ཨིན།

- འགོ་ཐོག་འཇུག་སྤྱོད་ཀྱི་བར་ཚོང་པ་ཚུ་ཅིས་ཏེ་ ཉེས་ཅན་གྱི་
 ཚོང་ཁང་ཚུ་ནང་ དྲན་ཐོ་ logs བཙོང་དོ་ཡོད་པ་ཨིན།
- དོ་རྒྱལ་ཨར་མ་བརྒྱུ་མི་དང་ དབང་བཙོང་ཐོག་ལས་ ཉམས་
 སྲུང་པ་ཐད་ཀར་དུ་ ལོག་སྤྱོད་འབད་མ་ཨིན།
- ransomware ལས་རིམ་གྱི་དོན་ལུ་ ལས་འཛིན་
 གྱི་ཡོངས་འབྲེལ་ཚུ་ནང་ འགོ་ཐོག་འཇུག་སྤྱོད་འབད་
 བཟོ་དོན་ལུ་ བར་དོན་ཚུ་ ལག་ལེན་འཐབ་ཨིན།

གོ་རིམ་བཞི་པ། གནས་སྤྱད་བསྐྱེད་ སྤྱོད་དང་ དུལ་བཟོམ་ཐབས།

བར་དོན་ཀྱི་བའི་ལས་རིམ་ཚུ་ གཞོད་པ་ཅན་གྱི་བར་བཞུད་དང་ཚོང་འཛིན་སར་
 བར་ཚུ་ལུ་ 'logs' ཟེར་སྤྱོད་མི་ ཉམས་སྲུང་པ་འཇུག་ཚུ་ ཕྱིར་འཐབ་འབད་
 བཟོ་དོན་ལུ་ རིམ་སྤྱོད་འབད་ཡོད་པ་ཨིན། སྤྱིར་བཏང་ལུ་ བར་དོན་ཨར་མ་བརྒྱུ་
 མི་ཚུ་གིས་ ཡོངས་འབྲེལ་གྱི་ཉེས་ཅན་ཚུ་དང་གཅིག་ཁར་ དྲན་ཐོ་ཚུ་ བཟོ་སོར་
 འབད་ནི་གི་དོན་ལུ་ རེ་ལི་གྲུ་མ་དང་ རིམ་ཀོར་པ་བཟུམ་གྱི་ ཡོངས་འབྲེལ་ཅན་
 གྱི་ བར་འཛིན་གཏང་ནི་གི་ ལོག་སྤྱོད་རིམ་ལུགས་ཚུ་ ལག་ལེན་འཐབ་ཨིན།

དཔེ་རིམ་ 2 པ། བར་དོན་ཨར་མ་བརྒྱུ་སྤྱོད་རིམ་ལུགས་དང་ ལས་སྤྱོད་ལུ་ གཞོད་པ་འབྲུང་སྲིད།

བཀག་འགོག།

ལམ་སྟོན་འདི་ནང་ལུ་ཡོད་པའི་རྒྱ་ཚ་ཚུ་ སྤྱི་འཇུག་གི་རང་བཞིན་ཅིག་ཨིན་མ་ལས་ བྲིམས་དོན་གྱི་གོ་སྟོན་སྟེ་ བརྗེ་དགོཔ་མ་ཚད་ དམིགས་བསལ་གྱི་ གནས་སྐབས་ ཡང་ན་ རྫོང་གྱི་གནས་སྐབས་ནང་ རྫོང་གི་དོན་ལུ་ རྫོང་གཏང་མི་བཏུབ། ལག་ཆེ་བའི་གནད་དོན་གང་རུང་ཅིག་ནང་ རྫོང་རའི་གནས་ སྐབས་དང་འབྲེལ་བའི་ འོས་འབབ་ཅན་གྱི་ རང་དབང་ཅན་གྱི་མཁས་རིག་བསྐབ་བྱ་ཚུ་ འཛོལ་དགོ།

ལམ་སྟོན་འདི་ནང་ བརྗེ་དགོཔ་ལུ་བརྗེ་དགོཔ་ གཞོན་སྟོན་དང་ རྫོང་རྒྱུད་ དེ་ལས་ ཟད་འགོ་ཚུ་ འབྱུང་མི་ལུ་ སྤྱི་མཐུན་གཞུང་གིས་ འགན་ཁུར་དང་ འགན་འཁུན་ ག་ནི་ཡང་ རོས་ལེན་མི་འབད།

ཕར་དབང།

© ཨོ་སི་ཏོ་ལི་ཡའི་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ 2024

མཚོན་རྟགས་དང་ དེ་མེན་པ་ཅིན་ དཔེ་སྐྱུན་འདི་ནང་ གསལ་བཀོད་འབད་མི་ ཡིག་ཆ་ཚུ་མཉམ་ [Creative Commons Attribution 4.0 International licence | creativecommons.org](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

དོགས་པ་བཀག་ཐབས་ལུ་ འདི་གིས་ ཚོག་ཐམ་འདི་ ཡིག་ཆ་འདི་ནང་ བཀོད་དེ་ཡོད་མི་བཀོད་སྤྱི་ཚུ་རྒྱུང་མ་ཅིག་ལུ་ འཇུག་སྟོན་འབད་མ་ཨིན།

འབྲེལ་ཡོད་ཚོག་མཚན་གྱི་གནས་སྐབས་ཀྱི་ཞིབ་ཚགས་ཚུ་ Creative Commons ཡོངས་འབྲེལ་ནང་ལུ་ཡོད་དོ། [དེ་བཞིན་དུ་ CC BY 4.0 ཚོག་མཚན་ གྱི་བྲིམས་ཀྱི་ཨང་རྟགས་ཡང་ཡོད། | creativecommons.org](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

རྒྱལ་རྟགས་ལག་ལེན།

རྒྱལ་རྟགས་འདི་ ལག་ལེན་འཐབ་ཚོག་པའི་ ཐ་སྐད་ཚུ་ རྫོན་ཆེན་ལས་ཁུངས་དང་ རྫོན་རྒྱལ་གཞུང་ཚོགས་ཀྱི་ ཡོངས་འབྲེལ་འཆར་སྟོན་ནང་ ལག་ལེན་སྟེ་ བཀོད་དེ་ཡོད་པ་ཨིན། [སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་རྟགས་བརྗེ་དགོཔ་དང་ལམ་སྟོན། | pmc.gov.au](https://pmc.gov.au)

བརྗེ་དགོཔ་ཁ་གསལ་གྱི་དོན་ལུ་ ཡང་ན་ ཡོངས་འབྲེལ་ཉེན་སྲུང་གི་ རྒྱུང་རྒྱུན་ཅིག་ སྟེན་ལུ་འབད་ནིའི་ དོན་ལུ་ ང་བཅས་དང་གཅིག་ཁར་འབྲེལ་བ་འཐབ།

cyber.gov.au | 1300 CYBER1 (1300 292 371)

དམངས་འདི་ ཨོ་སི་ཏོ་ལི་ཡ་ནང་ཁོངས་ནང་ཅོམ་ལས་རྒྱུན་སྟོན་ཚུ་གསལ།

ASD AUSTRALIAN SIGNALS DIRECTORATE

ACSC Australian Cyber Security Centre